

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

**УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ:**

МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

Рівне – 2023

ББК 83

УДК 82

Українська література в культурологічному аспекті: матеріали науково-практичного семінару / ред. кол. О. Кирильчук, М. Крупка. Випуск III. Рівне : РДГУ, 2023. 33 с.

Матеріали збірника присвячені науковому осмисленню актуальних проблем українського літературознавства – феміністичним та постколоніальним студіям. Основу видання склали результати досліджень здобувачів вищої освіти філологічного факультету РДГУ, які були напрацьовані в межах діяльності проблемних груп кафедри української літератури («Постколоніальні стратегії української літератури ХІХ – ХХІ ст.», «Українська література у феміністичній проєкції») і апробовані під час роботи науково-практичного семінару «Українська література в культурологічному аспекті» (Рівне, 04 грудня 2023 року).

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 13 від 27 листопада 2023 р.)

Редакційна колегія:

КИРИЛЬЧУК О. М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М. А., кандидатка філологічних наук, доцент.

За зміст матеріалів і правильність цитування відповідальність несе автор

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023

---

*ЗМІСТ**ДЕЙНЕКА ГЕОРГІЙ*

Постколоніальна проєкція історичного детективу
Богдана Коломійчука «Готель “Велика Пруссія”».....4

КОВАЛЬЧУК АННА

Збірка Сергія Жадана «Вогнепальні й ножові»
як симбіоз біблійних сюжетів та філософських роздумів.....7

КОЛОМИС КАТЕРИНА

STEAM-навчання української літератури в школі.....11

МИРОНЧУК ІРИНА

Постать жінки-митця у творчості Оксани Забужко
(за повістю «Інопланетянка»).....15

НАКОНЕЧНА НАДІЯ

Свідомість дівчини-підлітка у мистецькій практиці Ірини Мацко
(за повістю «Перехідний вік моєї мами») 19

НАУМЧУК ІЛОНА

Моделі характеротворення фемінних персонажів у романі
«Купальниця» Галини Вдовиченко: постколоніальний аспект.....22

СЕРГІЙЧУК АННА

Жіноча рецепція війни у романі Гаськи Шиян «За спиною».....25

ШОЛОТА СОФІЯ

Переосмислення конфлікту батьки-діти у художньому просторі
сьогодення (на прикладі збірки «Мама по скайпу»).....30

Георгій Дейнека

*здобувач ступеня в/о «Магістр» I курсу
філологічного факультету РДГУ*

ПОСТКОЛОНІАЛЬНА ПРОЄКЦІЯ ІСТОРИЧНОГО ДЕТЕКТИВУ БОГДАНА КОЛОМІЙЧУКА «ГОТЕЛЬ “ВЕЛИКА ПРУССІЯ”»

В українській прозі 2000-х років жанр детективу набув особливої популярності як серед читацького, так і письменницького середовищ. У літературі початку ХХ століття детективні тексти позбулися виразно негативного маркування як виключно масове читиво невисокої художньої якості, а, навпаки, стали моделлю осмислення часто складних проблем, але крізь призму динамічно-перипетійного сюжету. Одним із зразків такої трансформації жанру є історичний детектив, у якому розслідування злочину представлено із паралельним розкриттям соціокультурної специфіки певної доби. Українські письменники намагаються за допомогою захопливої детективної лінії зосередити читацьку увагу на складних історичних подіях, що часто є малознаними для сучасного реципієнта, однак є важливим для осмислення української минувшини та руйнування імперських стереотипів.

Детектив як жанр формується ще у ХІХ столітті, проте «золотий період» його розвитку припадає на першу половину ХХ століття, коли, завдяки текстам Артура Конан Дойля, Агати Крісті та інших детективістів, утвердилася канонічна детективна форма. Одним із прикладів такої систематизації правил побудови структури детективу можна вважати «Двадцять правил для написання детективних романів» році С. С. Ван Дайна (1928). Зокрема, окрім вимог, що має містити твір про розслідування злочинів, запроваджувався і принцип «чесної гри», тобто і читач, і герой-детектив мали бути у рівних умовах щодо розв'язання кримінальної загадки [3, с. 184].

Історичний детектив як самодостатня жанрова форма формується в літературі другої половини ХХ ст.. Його засновником вважають нідерландського письменника та сходознавця Роберта ван Гюліка, котрий написав цикл детективних романів про середньовічного китайського суддю Ді. Однак найвідомішим зразком історичного детективу є роман італійського письменника Умберто Еко «Ім'я троянди», що став зразком поєднання детективної фабули із заглибленням в інтелектуальне життя західноєвропейського Середньовіччя.

Втім в сучасному літературознавстві виокремлюють дві схожі жанрові форми: історичний та ретро-детектив. Відтак науковці намагаються зосередити увагу на осмисленні генетичної природи цих детективних романів. Зокрема, дослідниця Софія Філоненко наголошує на тому, що «проблема розрізнення двох жанрів: «історичного» і «ретро» – є казуїстичною /.../. Гадаю, історичний детектив доцільно розглядати як

жанровий різновид детективної прози, а ретро – як його можливий стиль (яким він і є по суті), густо замішаний на ностальгії за минулим, як правило, недалеким – на відстані живої пам'яті покоління» [4].

Натомість літературознавця Олена Колесник стверджує, що чітко розмежувати жанрові особливості історичного та ретро-детективу доволі складно, оскільки кожен піджанр для розгортання сюжетної історії використовує певний історичний контекст. Однак дослідниця вважає, що під історичним детективом варто розуміти «тексти з чітко і коректно описаним історичним світом», у свою чергу ретро-детектив можна окреслити як текст, «де більш-менш умовно зображене минуле виступає як екзотичний антураж» [1, с. 22]. На нашу думку, ці дві жанрові форми постають якщо не тотожними поняттями, то дуже схожими, бо кожен письменник на власний суб'єктивний розсуд представляє історичну епоху, на тлі якої відбувається розслідування певного злочину, а присутність реальних історичних постатей чи подій у детективному романі не є самоціллю, а прагненням розширити контекст для детективної лінії та пробудити інтерес у читачів для погляду на минуле крізь призму не типової оптичної моделі.

В українській літературі останніх років до жанру історичного детективу зверталися Андрій Кокотюха, Владислав Івченко, Лора Підгірна та інші. Однак у цьому переліку імені особливе місце посідає Богдан Коломійчук, романи якого демонструють вишукане поєднання детективної сюжетної лінії та стратегії репрезентації минулого.

У романі «Готель “Велика Пруссія”» Богдан Коломійчук звертається до осмислення кримінальної історії у контексті подій початку ХХ століття, коли Україна постає роздертою між європейськими імперіями. І саме імперський досвід Європи у 1905-1906 роках стає не лише тлом детективної історії, але має безпосередній вплив на її розгортання.

У центрі роману постає професійний детектив Адам Вістович, що провадить свої розслідування інтелектуальними способами, спираючись на класичні дедуктивні методи, але водночас використовує і жорсткий поліцейський стиль. Втім автор не ідеалізує протагоніста роману, навпаки, наголошуючи на його вадах: «надмірна любов до міцної випивки» [2, с. 48]. На відміну від канонічної детективної пари Конан Дойла (Шерлока Холмса і Джона Ватсона) Вістович діє самотужки, лише подекуди отримує допомогу від різних другорядних персонажів.

Однак важливим маркером постаті протагоніста у «Готелі “Велика Пруссія”» постає його національна тожсамість, оскільки цей герой чітко ідентифікований як українець, що в умовах дійсності Австро-Угорської імперії початку ХХ віку навіть у львівському просторі належить до пригнобленої нації: «ледь не єдиний в Галіції русин, що дослужився до комісара» [2, с. 45]. Такий скупий коментар лише підтверджує колоніальне поневолення України різними європейськими імперіями в ХІХ-ХХ ст.. Однак талант Вістовича дозволяє йому бути не лише професіоналом своєї справи, але досягати результату там, де поразки зазнали інші, у тому числі

можновладці та бізнесмени європейських держав. Постать детектива виразно сигналізує подолання колоніальної маргінальності, нав'язаної імперським стереотипним баченням світу.

Водночас акцентування уваги Богдана Коломійчука на реаліях повсякденного життя дозволяє докладно окреслити у романі суспільно-політичну та соціокультурну ситуацію початку ХХ століття. Так, письменник вдається до ретельного промаркування у тексті міської топографії, особливо львівського простору: «Минувши костел бернардинів, вони вийшли на Валову, а звідти до Порохової вежі було рукою подати... Могутнє кам'яне тіло цієї споруди добре проглядалося між напівголих дерев осіннього парку, що мав назву Гетьманські Вали» [2, с. 54]. Зрештою, особлива увага приділена і різним побутовим особливостям життям в європейському урбаністичному середовищі початку ХХ століття.

Загалом роман Богдана Коломійчука «Готель “Велика Пруссія”» постає яскравим зразком історичного детективу, у якому докладно вибудовано детективну сюжетну лінію, що розгортається на тлі подій початку ХХ століття. Зокрема, автору вдається змоделювати динамічно-перипетійне розгортання кримінальної історії, яку розплутує класичний детектив-слідчий. Водночас текст пройнятий докладним зображенням історичних реалій європейських держав напередодні Першої світової війни. Однак автор прагне через призму популярної форми детективного роману витворити візію постколоніального занурення у минуле.

Джерела:

1. Колесник О. Історичний детектив як літературна форма інтерпретації історії та культури. *Культура і сучасність*. 2022. № 1. С. 20-27.
2. Коломійчук Б. Готель «Велика Пруссія». Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 280 с.
3. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс, гендер, жанр. Донецьк: Ландон ХХІ, 2011. 432 с.
4. Філоненко С. Як найкращий сищик імперії пройшов крізь вогонь, воду і мідні труби. *Буквоїд*. 2014. URL: bukvoid.com.ua/reviews/books/2014/02/05/073033.html.

**УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ:**
матеріали науково-практичного семінару

Упорядкування
та наукове редагування
Олександр КИРИЛЬЧУК
Мирослава КРУПКА

Комп'ютерна верстка та макет
Олександр КИРИЛЬЧУК

Українська література в культурологічному аспекті: матеріали науково-практичного семінару / ред. кол. О. Кирильчук, М. Крупка. Випук III. Рівне : РДГУ, 2023. 33 с.

ББК 83
УДК 82

Формат 60x84.
Гарнітура Times New Roman Cyt.
Умовн. друк. арк. 1,8